

Διὰ τὰ μαρδύλια.

Αγορά	δρ. 80.
Έργασία, κατ' ανακύλισις, καλάμισμα, διάσημον, Βαφή.	42.
Υφαντικά (πρὸς 50 λ. τὸ μανδύλιον)	25.
Ολικὴ δαπάνη	147.

Διὰ τὸν κατυψέν.

Αγορά	δρ. 80.
Έργασία	42.
Υφαντικά (πρὸς 2, 50 ἢ πάγκη)	55.
Ολικὴ δαπάνη	177.

"Ωστε, γινομένης τῆς ύρανσεως ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος, προκύπτει οικονομία ἐφ' ἐκκίστης ὄκας μετάξης, διὰ μὲν τὰ μανδύλια (275—147=) 128 δραχμῶν, διὰ δὲ τὸν κατυψέν (333—177=) 156 δραχμῶν, ἐκτὸς καὶ τοῦ ἄλλου φρεσκίματος, ὅτι ἡ τιμὴ τῆς αγορᾶς δὲν ἔξαγεται, ἀλλὰ μένει ἐντὸς τοῦ τόπου.

Τὸ κατάστημα ἔχει, ὡς εἰπομένη, 4 ὑφαντικοὺς ιστοὺς, ἀλλ' ἕξ· αὐτῶν μέγιστος οἱ τρεῖς μόνον εἴκον ἔργασίαν, ὥστε ύραίνει 40 μόνον ὄκαδας μετάξης καὶ ἡ ἑτοῖς, ἀν καὶ δύναται νὰ ἔργασθῇ καὶ 60. Η δαπάνη ἐπομένως αὐτοῦ, λαμβανομένη εἰς μέσον ὅμον, μεταξὺ τῆς τοῦ κατυψέν καὶ τῆς τῶν μανδύλιων, ισταὶ ἐκ δρ. 6480 (πρὸς 162 δρ. ἢ ὅχα), ἡ δὲ εἰσπραξίας αὐτοῦ, ἐπίσης κατὰ μέσον δρ. 00 (πρὸς 300 δρ. ἢ ὅκαὶ 12,000 δρ., ὥστε τὸ καθαρὸν κερδός του ἐσται 5500 δρ. κατ' ἑτοῖς, ὑποτιθέμενον ὅτι πωλεῖται προϊόντα του κατὰ τὰς τῆς Εύρωπης τιμάς ἐξ αὐτῶν διμως πρέπει νὰ ἔκπεσθῶσιν οἱ τόκοι τῶν πρώτων καταβολῶν.

Εἶναι γενικῶς γνωστὸς ὁ κανὼν ὅτι τὰ κέρδη τῶν ἐργοστασίων αὐξάνουσι κατ' εύθυνον λόγον τῆς ἐκτάσεως αὐτῶν. Η ἐφαρμογὴ αὐτοῦ εἶναι εὔκατάληπτος διότι ἐνῷ ἔχει τέσσαρες μόνους ίστοὺς, αἱ λοιποὶ προπαρασκευαστικαὶ αὐτοῦ μηγαναὶ δύνανται διὰ τῆς αὐτῆς συζήδαιν διαπίνεις νὰ προπαρασκευάσωσι μέταξαν διὰ δώδεκα ἡ καὶ δεκαπέντε ίστούς, ἡ δὲ στιλβωτικὴ μηγανή, ἡ διδουτα τὴν τελευταίαν ἀλλ' ἀναγκαῖαν λαμπρότητα εἰς τὰ μαρδύλια, αὐτὴ γίγοράθη 2500 δραχμῶν, καὶ ἐδύνατο διὰ τῆς αὐτῆς δαπάνης νὰ ἔπαρξῃ εἰς διακοσίους ίστούς.

Αὐταπόδεικτον λοιπὸν εἶναι ὅτι τὸ κατάστημα τοῦτο ἐπιφέρει μεγάλην καὶ ἴδιωτικὴν καὶ ἔθνικὴν φρέσκιαν, καὶ τόσῳ μείζονα, ὃσῳ πλείονας ἀποκτήσῃ ίστοίς.

ΟΛΙΓΑ ΤΙΝΑ

ΠΕΡΙ

ΜΑΥΡΟΒΟΥΓΝΙΟΥ.

—ο—

Τὸ Μαυροβούγνιον ἐντσχολεῖ ἀπό τινος καιροῦ δλα τὰ πνεύματα· ἀλλὰ τὰ περὶ αὐτοῦ θρυλούμενα δὲν ἔγονται πολλῆς ἀκριβείας. Οὐδὲν ἐνομισαμένη χρήσιμον νὰ συλλέξωμεν ἐνταῦθι, ἀπὸ τῶν νεωτέρων καὶ αἰσιοπιζοτέρων περιηγητῶν καὶ ιστορικῶν, ἀπάσσας τὰς εἰδήσεις τὰς ἐπιτηδείας νὰ διώσωσιν εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν ἀληθῆ τινα ἐννοιούν περὶ τῆς θέσεως καὶ τῆς φύσεως τῆς χώρας ταύτης, περὶ τοῦ πλήθους καὶ τοῦ διέν τῶν κατοίκων αὐτῆς, περὶ τῆς διοικήσεως καὶ τῶν σχέσεων αὐτῆς πρὸς τὴν Οθωμανικὴν κυβέρνησιν.

Η γώρα αὗτη κείται παρὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ Λαδριατικοῦ κόλπου, ἀπὸ τοῦ ὅποιου δύοις γωρίζεται διὰ παραλίας τοσοῦτον στενῆς, ὡςτε ἐνιαγοῦν αὗτη δὲν ὑπερβαίνει τὸ θύμισυ μέλιτον ἀλλὰ τὴν παραλίαν ἔκεινην, καὶ τοι στενωτάτην, τὸ Μαυροβούγνιον οὐδέποτε καταφθωσεις νὰ ὑπερπηδήσῃ, διὰ νὰ ἀγορίζῃ εἰς ἐκατὸ τὸ ἐλεύθερον τοῦ πελάγους στάδιον· ισταται δὲ ἀπέναντι αὐτοῦ, ὡς γίγας ἔγων πρὸ ποδῶν κειμήλιον, τὸ ὅποιον ἡ δεσμικαὶ αὐτοῦ γείρος δὲν δύναται ν' ἀρπάσῃ.

Τὴν παραλίαν ταύτην ἀποτελεῖ ἡ ἀνατολικουμεστριθρινωτέσσα ἀκρα τῆς μεγάλης Λύστριακῆς μοναργίας. Ανεργόμενος τὸν Λαδριατικὸν κόλπον απὸ μεταμερίας, ἔγετε, πρὸς δεξιὰν, μετὰ τὰ ἀκροκεραύνια δρόη, τὸν Λύλωνα· ἔπειτα δὲ, προγωρίσαντες διπλοῦν, τὸ Διορέαγκιον, τὴν ἀρχαιοτέραν Επίδαιμον, τῆς ὅποιας τὸ ὄνομα ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην σας τὸν Πελοποννησιακὸν πολεμονταναῖον μετὰ ταῦτα, προσαναντες πάντας, βλέπετε τὸν Διασόν (τὸ σημερινὸν Αλέσσιον), πολυθρύλητον διὰ τὸν τόφον τοῦ Σκενδέρβεων· τελευταίον φθάνετε κατέναντι τοῦ Αντιθάρου. Απασσαὶ ἡ παραλία αὕτη ἀνίκει εἰς τὴν Οθωμανικὴν ἐπικράτειαν. Αμα περάσετε τὸ Αντιθάρον, ἀργεται ἡ Λύστριακὴ παραλία, ἡ τις, στενωτάτη οὖσα καὶ ἀργάς, ἀποξαίνει πλατυτέρᾳ καθ' ὃσον εἰς ἔργος εἰς τὸν κόλπον. Μικρὸν δὲ παραπλεύσαντες τὴν Λύστριακὴν παραλίαν, απαντάτε τὴν εὐλίμενον καὶ ναυσιβίον Κάτταρον τοῦ Ηροκοπίου, τὴν ὅποιαν ἐπιστέφουσι, πρὸς τὸ βορειοχνατολικὸν, τὰ ὑψηλὰ τοῦ Μαυροβούγνιου δρόη.

Τὸ Μαυροβούγνιον λοιπὸν ὄριζεται, πρὸς τὸ δυτικούτερον, διὰ τῆς περὶ Κάτταρον Λύστριακῆς παραλίας. Καὶ καθὼς ἐντεῦθεν γωρίζεται τοιούτοτρόπως ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἐνῷ ἂν ἦθελε ποτε καταστῆ κύριον τῶν λαμπτῶν ἐκείνων λιμένων, ἦδύνατο νὰ ἀποδῇ ἐνάμιλλον τοῦ Ραουσίου ἢ τῆς Ενετίσ· αὐτῷ, πρὸς τὸ βορειοχνατολικόν, γωρίζεται ἀπὸ τῆς δλως διμορύλου καὶ διμοδόξου Σερβίας, διὰ δύο στενῶν τυγμάτων τῆς Μεζεγούδης καὶ τῆς Βοσνίας, τῶν

δποίων οἱ κάτοικοι, ἀνήκουσι μὲν εἰς τὸν Σλαυικὸν φυλῶν, διεσπαρμένων, ὅγει χωρίως εἰπεῖν εἰς γαλὴν, ὡς καὶ οἱ Μαυροβούνιώται, ἀλλὰ πολὺ ἀπέχουσι τοῦ νότιοι ὅλοι ὄρθιόδοξοι, ἀσπασθέντες κατὰ μέγα μέρος οἱ μὲν τὸν ισλαμισμὸν, οἱ δὲ τὸν καθολικισμὸν. Τελευταῖον, πρὸς τὸ νοτιοανατολικόν, τὸ Μαυροβούνιον συνορεύει μὲν τὸν βορειοτέραν Ἀλβανίαν, τὸν κατοικουμένην ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ φυλῶν καθολικῶν, μεταξὺ τῶν ὅποιων καὶ τῶν ὄρθιοδόξων Μαυροβούνιων ἐπικρατεῖ ἀνέκαθεν ἀντιπάθεις συστρά, διούσα πολλάκις τὴν ἀφορμὴν εἰς ἔγχροπραξίας.

Πετίωρας αὗτη γάρ, καιμένη μεταξὺ τῆς ψηλοτέρας ὁρεινῆς αστράς τῆς Δυτικῆς Τουρκίας καὶ τοῦ ὄρους τοῦ παραλέγοντος τὸν Ἀδρίαν ἐν τῇ Δαλματίᾳ, τέμνεται πάλιν ἐν τῷ μέσῳ ὑπὸ ἄλλης τρίτης ὁρεινῆς ἀκάνθης· τὰς κλιμακωτὰς πλευρὰς τῶν τριῶν τούτων ὁρέων κατοικοῦσι, καὶ ἐνικροῦν καλλιεργοῦσιν, οἱ Μαυροβούνιώται. Εγειρεῖ δὲ ὁ τόπος οὗτος σγῆμα καρδίας, τῆς ὅποιας τὴν μὲν ὁξεῖαν ἀκραν ἀποτελεῖ τὸ πέδος· τὴν Ἐζεγοβίναν ὅρος Ἰανώρ, τὸ δὲ κοίλωμα, ἢ ἀπὸ μεσημβρίκης, μέχρι τοῦ περιθύρου τοῦ κέντρου αὐτοῦ, παρεμβαίνουσα Ἀλβανικὴ γάρ. Τὸ ὄνομα Μαυροβούνιον παρήχθη ἀπὸ τῶν πολλῶν στροβίλουρῶν δασῶν, τὰ ὅποια, μακρίθεν ὄρώμενα, παρέχουσιν εἰς τὰ ὅρη ἐκείνα μελκυρῶν χροιάν. Εἶναι περιττὸν νὰ προσθέτωμεν, ὅτι τὸ ὄνομα εἶναι μεταγενέστερον, καὶ ὅτι τὸ πάλαι τὰ δρῦη ταῦτα ἀπετέλουν μέρος τῆς Ρωμαϊκῆς Ἰλλυρίας, ιδίως τοῦ τμήματος αὐτῆς τὸ ὄποιον ἐφερε τὸ ὄνομα τῆς Δαλματίας.

Τινὲς γέλησαν νὰ εἴπωσιν ὅτι τὸ Μαυροβούνιον ἔχει ἐπιφάνειαν 54 τετραγωνικῶν μιλίων· ἀλλοι μάλιστα ὑπελόγισαν τὴν ἐπιφάνειαν ταῦτην εἰς 95 καὶ 100 μίλια. Τὸ τελευταῖον τοῦτο θεωρεῖται ὡς πρόδηλος ὑπερβολὴ. Τὸ δὲ βέβηλον εἶναι, ὅτι ὁ Μαυροβούνιος, βαδίζων ἀνὰ 10 ἥσος 12 ὥρας τὴν ἡμέραν, εἴμπορει νὰ διατρέξῃ δῆλην τὴν γάραν, ἀπὸ μεσημβρίκης πρὸς ἀρκτῶν, εἰς ἓξ ἡμέρας, καὶ ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, εἰς 4 ἥ 5. Οἱ κάτοικοι ὑπολογίζονται εἰς 100,000 ψυχῶν καὶ τοῦτο ὅμως τὸ ποσὸν εἶναι ὑπερβολικόν. Εν ἀρχῇ τῆς ἐνεστώσεος ἐκατονταετηρίδος, ὁ πληθυσμὸς τῆς γάρας ταῦτας συνεκεφαλαιοῦτο εἰς 50,000 περίπου. Ναὶ μὲν ἐκτοτε ἐγένοντο ἐν αὐτῇ πολλαὶ Σλαύων μεταναστάσεις· ἐν γένει δὲ αἱ οἰκογένειαι εἶναι αὐτοῦ· πολυμελεῖς· ἀλλ' οὐδὲν ἡττον 70 ἥ 80,000 ψυχῶν εἶναι ὁ ανώτατος ὅρος τὸν ὕποιον ἐπιτρέπεται νὰ παραδεγματωμένην ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δυναμένων νὰ ὀπλοφορήσωσιν ἀνδρῶν· οἱ ποιοῦται δὲν ὑπερβαίνουσι· πολὺν τὰς 15,000, καὶ ἀν οἱ Μαυροβούνιώται αὐτοὶ λέγωσιν αὐτοὺς διπλασίους, πράττουσι τοῦτο διὰ λόγους ἔθνικῆς φιλοτιμίας, ἢ πολιτικοῦ συμφέροντος, καὶ διότι· συμπεριλαμβάνουσιν εἰς τὸν ἀριθμὸν τούτου ἀπαντάς τοὺς ὀπλισμένους παιδεῖς.

Τὸ Μαυροβούνιον διαιρεῖται εἰς ὅκτω ἐπαρχίας, ἦν καθὼς λέγουσιν οἱ Σλαύοι, ναῖτε, ἐξ ὧν τέσσαρες, ὁρινότεραι οὖσαι τῶν λοιπῶν, ὄνομάζονται ιδίως δρῦ (Brda), οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῶν, Ὁρεῖται (Brdjanin ἥ Brdjan). Πᾶσα ἐπαρχία περιλαμβάνει ἀριθμὸν 4 (Ιανουαρίου 1853), τὸ ἀξιώματον πάλιν αἱ-

τινα φυλῶν, διεσπαρμένων, ὅγει χωρίως εἰπεῖν εἰς γαλὴν, ἀλλ' εἰς μερογωμένας κατοικίας, ὃν πολλὰς ὄμοι κατέχει μία οἰκογένεια. Ἐκάστη τῶν φυλῶν ἔχει τὴν φρεσμένην αὐτῆς περιφέρειαν, καὶ ἐκάστη οἰκογένεια τὰ ἀκριβῶς ἔτιστης κεχωρισμένα αὐτῆς κτύματα.

Λί Τέσσαρες ἡττον ὁρειναὶ ἐπαρχίαι ὄνομάζονται· Κατούνακα, Ριέτια, Λιεγάνακα, καὶ Σερνίτσα· αἱ δὲ ὁρεινότεραι, Βιελοπαυλίται, Πιπέρι, Μοράτσα καὶ Κούτσι. Ἡ Κατούνακα-ναῖτα εἶναι ἡ μεγαλητέα ἀλων, ἀποτελεῖ τὸ ἡμέρου σχεδὸν τοῦ Μαυροβούνιου καὶ περιλαμβάνει ἐννέα φυλὰς (ἢ Ηλέμενα). Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτη καῖται καὶ ἡ πρωτεύουσα τοῦ Μαυροβούνιου, ἡ Σετινίκ, ἡτοις δικαὶος δρῦναται νὰ ὄνομασθῇ, διότι εἶναι ἀπλῶς ἄθραισμα μερογωμένων κατοικιῶν, πεταξὸν τῶν ὅποιων ὑπάρχει ἐν μοναστήριον, διότι διαμένει ὁ Ἐπίσκοπος Μαυροβούνιου, δεστις μέχρι τοῦ παρελθόντος ἑτοις ἡνωνεν εἰς χεῖρας αὐτοῦ τὴν ἀνεπάτην πνευματικήν τε καὶ κοσμικήν ἔξουσίαν. Πληθσίον τοῦ μοναστηρίου εὑρίσκεται· τὸ κατάστημα τῆς Γερουσίας καὶ τὸ μόνον ἐν τῇ γάρᾳ ταύτη ἔνοδογείον, τὸ ὅποιον διατηρεῖται ἐπίσης ὑπὸ τοῦ ιερέως. Τὸ μοναστήριον εἶναι μικρὸν καὶ μονωρόφυν οἰκημα, τοῦ ὅποιου τὸ πολυτελέστερον ὄντως τοῦ περιέχει μίαν σφαιρίστραν· ὁ προηγούμενος ἐπίσκοπος εἶχε γυμνασθῆνε εἰς τὴν παιδίαν ταύτην, ἐν Βιένη, τῷ 1837. Οἱ τοίχοι τοῦ σφαιρίστρου εἶναι κεκοσμημένοι διὰ πολυτίμων διπλῶν, ἔτι δὲ καὶ διὰ διπλῶν, τὰ ὅποια ἐλίμηνεν ὁ Ἐπίσκοπος ὡς ἐνέγυρα τῶν πρὸς τοὺς ὑπηκόους δανείωνδιάτι ὁ ἀφελῆς δρῦων δὲν ἀποκέπου νὰ μετέχεται καὶ τὸ τοῦ δανειστοῦ ἐπάγγελμα. Εντὸς τοῦ μοναστηρίου ὑπάρχει καὶ μικρὰ τυπογραφία.

Ἡ Ριέτια-ναῖτα περιέχει πέντε φυλάς· ἡ Σερνίτας, ἐπτά· ἐκάστη τῶν 4 ἐπαρχιῶν Λιεγάνακας, Βιελοπαυλίται, Μοράτσας καὶ Πιπέρι, ἀνὰ τρεῖς φυλάς τελευταῖον· ἡ ἐπαρχία Κούτσι περιλαμβάνει πέντε φυλάς. Σημειώτεον δικαὶος, δὲ τὴν κοσμικήν ἔξουσιαν τοῦ Ἐπίσκοπου, οὖσαν ἐν γένει ἀσθενεστάτην, παντάπατι παρεγγύριζον αἱ ὁρεινότεραι ἐπαρχίαι, μὴ ὑποβαλλόμεναι εἰμὴ μόνον εἰς τὴν πνευματικήν κυριαρχίαν αὐτοῦ, καὶ οὖσαι κατὰ τὰ λοιπὰ σχεδὸν αὐτοκέφαλοι· αἱ' ἑτέρου δὲ τινὲς τῶν παρακειμένων γυριῶν τῆς Ἐζεγοβίνης καὶ τῆς Ἀλβανίας ὑπάκειται εἰς τὴν πνευματικήν δικαιοδοσίαν τοῦ ἀρχιερέως ἐκείνου, μῆτε τὰ δρῦα τοῦ Μαυροβούνιου δυσκόλως δύνανται νὰ προσδιορισθῶσιν ἀκαίρως.

Τὸ ἀξιώματον τοῦ Ἐπίσκοπου, ἀλλοτε ὅν αἰστόν, κατέστη κληρονομικὸν ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς ἐπτακατεκάτης ἐκατονταετηρίδος· καὶ ἐκτοτε λαμβάνεται ἀλληλοδιαδέγχως ὑπὸ τῆς οἰκογενείας Πέτροβιτζ, τῆς οὐλῆς Νιεγούνσκη, μιᾶς τῶν φυλῶν τῆς ἐπαρχίας Κατούνακας. Άλλα κατὰ τὸ ἀρθρον 3 τῆς τελευταῖας, περὶ χωρισμοῦ τῆς πνευματικῆς ἀπὸ τῆς κομικῆς ἔξουσίας, πράξεως [μεταφρασθείσης] ἐν τῷ Λιῶνι ἐκ τῆς ἐνημερίδος τῆς Λύγουστης, ἡρ. 1321, πᾶσα ἐπαρχία περιλαμβάνει ἀριθμόν 4 (Ιανουαρίου 1853), τὸ ἀξιώματον πάλιν αἱ-

ρετόν, είμπορει δὲ νὰ ἔκλεγθῇ ὁ Ἐπίσκοπος καὶ ἐκ τῶν ἀλλον διακεκριμένων οἰκογένειῶν τοῦ Μαυροβούνου. Ὁ ἀρχιερεὺς ἔκεινος ἐπεκάλεστο Ἐπίσκοπος Μαυροβούνιου καὶ τὸν Ὀρέων (Vladika Tzernogore i Brda), προσπικλούμενος ἐνίστη καὶ Κυβερνήτη (Oupravitel). ἀλλ' εἰς τὰς ἔκκλησιαστικὰς πράξεις ἐπινομάζετο Μητροπολίτης ἡ αὐγιεπίσκοπος Σκεδερσκὶ καὶ τῆς παραπλαστίκης (Skederski i Pomorski Metropolit ἢ Archiepiskop). Οἱ ἀπευθύνοντες πρὸς αὐτὸν τὸν λόγον, τὸν ωνυμαζόν "Ἄγιον ἐπίσκοπον [Sveti Vladika], ἡ ἀπλῶς κύριον (Gospodar). Κατὰ τὴν τελευταίνην πρᾶξιν, ὁ νέος κοσμικὸς Ἡγεμὼν θέλει φέρει τὸν τίτλον τοῦ Ὑψηλοτάτου. Δέν δικλαμβάνει δὲ ἡ πρᾶξις τίνα τίτλον θέλει διατηρῆσις ὁ ἐπίσκοπος.

Μέχρι τοῦ 1832, οὗτος εἶγε, παρὶ τὴν διεξαγωγὴν τῆς κοσμικῆς αὐτοῦ ἔξουσίας, βούθον τινα, καλούμενον ἴδιως διοικητὴν (Gouvernateur), προεδρεύοντα, ἐν ἀποστίχῳ τοῦ ἐπίσκοπου, τὴν Γεραιτίκην. Καὶ τοῦτο τὸ ἀξίωμα ἦτο ἐπίστις κληρονομικὸν, ἐν τῷ οἰκογενεῖᾳ Ράδονιτζ, τῆς φυλῆς Νιεγούνσῃ ἀλλὰ, κατὰ τὴν προναρθρίσεων ἐποχὴν, ὁ τότε διοικητὴς, ἐπὶ τῇ προφρέσῃ ὅτι θέλειται νὰ σφετερισθῇ ὀλόκληρον τὸν πνευματικὸν καὶ τὴν κοσμικὴν ἔξουσίαν, ἐξωρίσθη μετὰ τῆς οἰκογενείας του ἀπὸ τῆς χώρας, τὰ κτήματά του ἐδημεύθησαν, ἡ δ' αντιπροσεδρία τῆς Γεραιτίκης ἀπεδόθη εἰς ἓν τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας Πέτρονιτζ. Ἡ πρᾶξις αὕτη ἐγένετο ἀναμφιθίσλως ἕνεκ τῆς ἐκτοτε μελετωμένης διακούστως τῶν δύο ἔξουσιῶν, διὰ νὰ μὴ εὑρεθῇ δηλαδὴ ἐπέρα οἰκογένεια δινομένη νὰ προτείνῃ δικαιώματα εἰς τὴν ὑπερτάτην κοσμικὴν ἀρχὴν καὶ νὰ περιορίσῃ τοὺς Πέτρονιτζ εἰς μόνον τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα.

Πρὸς συντήρησιν τοῦ ἐπισκόπου ὑπῆρχον προξδιωρισμένης διάφορα κτήματα, νοματί, ἀγροί, ποίμνια, κυρέλαι μελισσῶν, ἰχθυοτροφεῖα, μοναστήρια ἐπειδὴ δημως ἦτο ὑποχρεώς νὰ δέχεται καὶ νὰ δικτρέψῃ πολλοὺς ἀνθρώπους, δὲν θέλει δυνηθῆ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰ ἔξοδα αὐτοῦ, ἀν δὲν ἐλέμονεν ἀπὸ τῆς Ρωσίας ἐπησίαν σύνταξιν 50 ἢ 60,000 φράγκων. Ὁ περιορισμὸς τοῦ ἐπισκόπου εἰς μόνα τὰ ἀρχιερατικὰ καθίκοντα, θέλει βεβαίως ἐλαττώσει τὴν δαπάνην αὐτοῦ ἀλλ' ἡ ἐλάττωσις αὐτὴ δὲν δύναται νὰ ισορροπήσῃ πρὸς τὰς νέας ἀνάγκας, τὰς ὥποις θέλει περιγάγει ἡ ἵδρυσις μεγαλωνύμου κοσμικῆς ἡγεμονίας. Τοις μέλλει νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς νέας ταῦτας ἀνάγκας; Ἄρα γε ἡ γώρα, ἥτις δὲν δύναται νὰ καταδέκῃ μεγάλους φόρους, δὲν θέλει δὲ νὰ πληρώσῃ οὔτε μικρούς; Ἄρα γε ἡ ἐπέκτασις τῆς γώρας, ἥτις πρέπειται ἐν τούτοις δυσκατόθετοις; Ἄρα γε ἡ ἔξωθεν συνόρωμή;

Καθὼς προέπομεν, ἡ πολιτικὴ ἔξουσία τοῦ ἐπισκόπου ἦτο ἐν γένει ἀσθενής. Οἱ προστάτευον τῶν ἐπαρχιῶν (Serdar) καὶ τῶν φύλων (Knes od plemeňa), ὄντες κληρονομικοί, ἥσαν ἡκιστα διατεθεμένοι νὰ ὑπακούωσιν εἰς τὸν ἐπίσκοπον ἀρέτερου δὲ δὲν ισχυον πολὺ εἰς τὰς νατὰς καὶ εἰς τὰ πλέμενα αὐτῶν, διότι τὸ Μαυροβούνιον εὑρίσκεται εἰς τὴν κα-

τωτάτην ἔκεινην κοινωνικὴν βαθμούδικ, καθ' ἣν ἡ μὲν ἴδιης ἔννοια τῆς ἀρχῆς εἶναι ἔτι ἀπλοὺν ἐμβρύου, ἡ δὲ ὄλικὴ δύναμις νηπιάζει, ὡστε πᾶς Μαυροβούνιώτης εἶναι ἔτοιμος νὰ εἶπῃ πρὸς πάντα ἀργοντα· εἰ δὲν εἴμαι οὔτε κατώτερος, οὔτε ἀγεννέστερος αὐτοῦ. Πλειοτέρων τινὰ ἐπιρρόην ἔχουσιν οἱ δημογένειοντες, οἱ ἐπιστημότεροι δηλεῖδη ἀνδρεῖς τῶν γωρίων, οἱ καλούμενοι Γλαύκοι ἀλλὰ πᾶσα οἰκογένεια τὴν ἔλιον αὐτῆς ἀρχηγόν (Koutchii Starjeschina), τὸν πρεσβύτερον ἢ μᾶλλον τὸν ἐπιτηδειότερον ὃς τε διευθύνει τὰ πάντα, κοίνει τὰς διαφοράς καὶ ὑποδέχεται τοὺς ξένους. Οἱ οἰκογενειάρχαι εἶναι οἱ ἀληθεῖς ἀρχοντες τοῦ τόπου αὐτοῦ, διότις ἀποτελεῖ κυρίως εἰς τὸν ὄμοιονδιαν οἰκογενεῖων, τῶν ὅποιων αἱ ιαχυρότεραι εἶναι ὅλως λιόλου αὐτοκέφαλοι. Ὁ Μαυροβούνιώτης, ὁ ἀνήκων εἰς ἴσχυρὸν οἰκογένειαν, εἴμπορει νὰ φονεύσῃ εἰς μίαν ἥμέραν δέκα μινθρώπους, καὶ οὐδεὶς ἔγειρι δικτίωρα νὰ τὸν φύλαξισῃ. Ὁ ἐπίσκοπος ἥδην κατοικεῖ μόνον νὰ συμβουλεύσῃ καὶ ἐν ἐνίστη θαγεῖς, κατώρθωντα τοῦ μᾶλλον διὰ τῆς θρησκευτικῆς αἵτου ἔξουσίας καὶ τῆς ἀπειλῆς τῶν πνευματικῶν ποιῶν. Ἀλλ' ἥδη αἱ λύση ἔχει τὸ πλεονεκτημά τοῦ νὰ περιποιήσῃ εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν ἀρχοντα γαρεκτῆρα εὐσχημότερον καὶ εἰς τὸ πνευματικὸν αὐτοῦ ἀξιωμα πρεπωδέστερον. διότι θέλει παύσει τοῦ νὰ φέρῃ φυματανέλλαν, καὶ σιλαγλέται, καὶ πιστόλας καὶ νὰ περιστογίζεται ἀπὸ δικόνους ὄμοιαζοντας πολὺ μᾶλλον μπαρακτάριδες ἢ λειτουργούς τοῦ ὑψίστου. Τί θέλει ούτως ἀπογίνει ὁ ὑψηλότατος Ἡγεμόνων, ἀπογεγυμνωμένος οὔτω τῆς πνευματικῆς ἔξουσίας καὶ ἐγκαταλείψιμόν τοῦ; μόνικες τὰς ἐπιγείους αὐτοῦ δυνάμεις, αἵτινες, ως εἰδομνη, δὲν εἶναι μεγάλαι; Θέλει δέ τοις γε ἐπικρατήσει τούλαχιστον δύμνοις καὶ σύμπραξις μεταξὺ τῶν δύο ἀνωτάτων ἀρχόντων; Τοῦτο φαίνεται τόσῳ ὀλιγώτερον πιθανόν, διότι τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα δύναται νὰ περιέλθῃ εἰς ἄλλην οἰκογένειαν. Οἱ Brdjani, οἱ δρεῖται, θέλοντι ὑπακούεις εἰς τὸν νεον ἡγεμόνα, ἐνῷ δὲν θέλοντι καθίλοι νὰ ἔχουνται τὴν κοσμικὴν ἔξουσίαν τοῦ ἐπισκόπου; Ἐλαττον ἄρα γε καὶ οὔτοι μέρος εἰς τὴν κατὰ τὸν παρελθόντα Μάρτιον γενομένην ἐν Σετνίνιχ γενικὴν τοῦ λαοῦ συνέλευσιν, ἐν ἡ ἀπεραπίσθη ἡ μεταρρύθμισις τοῦ πολιτεύματος καὶ ἀν ἐλαττον, θέλοντι τηρήσει τὰ ἀποφασισθέντα; Τὸ μέλλον θέλει διαλύσεις ἀπότας τὰς ἀπορίας ταύτας, καὶ ἄλλας πολλάς. Ἐνταῦθα παρατηροῦμεν, διότι ἡ ἐνωσις τῶν δύο ἔξουσιῶν δὲν περιωρίζεται εἰς τὸν ὑπέρτατον ἀρχοντα, ἀλλὰ ἐξετάνετο καὶ εἰς ὅλον τὸν λοιπὸν κλῆρον. Οἱ ιερεῖς τοῦ Μαυροβούνιου δγι μόνον καλλιεργοῦσι τὴν γῆν, ἐμπορεύονται καὶ πιστολοφοροῦσιν, ἀποθέτονται τὰ ὄπλα μόνον ἐν καιρῷ τῆς λειτουργίας, ἀλλ' εἶναι προτεύτοις ὅλοι ἡ σεξδάριδες, ἡ κνέζοι, ἡ τούλαχιστον γλαύκαροι· ἐπὶ δὲ πᾶσι, τὸ ιερατικὸν ἀξιωμα εἶναι ἐν γένει σχεδὸν κληρονομικόν. Ἡ νέα διάταξις δὲν ἀπεφίνετο ἀσυμβίβαστον τὸ ἀξίωμα τοῦ ιερέως μὲ τὴν κοσμικὴν ἔξουσίαν, ὡς τε ἡ ἐν τῇ ἀνωτάτῃ βαθμούδικ καταλυθεῖσα ιεροκρατία ἔτακολου-

θεῖ, ὡς φαίνεται, ὑπάρχουσα εἰς ὅλας τὰς ἐπομένας.

Θοως δῆποτε ὁ γωρισμὸς τῶν ἔξουσιῶν παρεσκευάζετο πρὸ καὶ τοῦ, διότι ὁ προκάτοχος τοῦ σημερινοῦ ἐπίσκοπος ἐπεγείρητεν ἀπὸ τοῦ 1831 καὶ ἦται μαλλὸν τῷ 1837 νὰ εἰσαγάγῃ διοικητικὰς τινας μεταρρύθμισεις, ἐπιτηδείας νὰ ἐνισχύσωσιν δπωοῦν τὴν πολιτικὴν ἀρχήν. Θέλουμεν ὅμιλότεις ἐνταῦθι μόνον περὶ τῶν μεταρρύθμισεων τοῦ 1837, αἵτινες, τοπολογήσασαι τὰς ἐν ἔται 1831 γενομένας, ισχύουσι μέχρι τῆς σήμερον. Τῷ 1837 λοιπὸν συνεκροτήθη φρουρά τοῦ Ἐπίσκοπου ἐκ 30 ἀνδρῶν, συνέστη σεματαρρύθμισεις 420 γωροφυλάκων διανεμημένων εἰς τὴν γώραν, διωρίσθησαν διοικηταὶ τῶν ἐπαρχιῶν, ἀντὶ τῶν προτέρων κληρονομικῶν ἀρχόντων, ἀπὸ δὲ τῶν τελευταίων τούτων ἐσγηματισθη ἡ λεγομένη Γερουσία (Shor ή Vetsche), ἥτις κατὰ πρῶτον ίδιωθη τῷ 1831 ἀντὶ τοῦ προηγούμενος ὑπάρχοντος ἀνιστάτου μεταρρυτίου, εἶχεν δύναμας ἀπὸ τοῦ 1831 μέχρι τοῦ 1837 μέχρι τοῦ σημερινοῦ.

Οἱ Γερουσιασταὶ οὗτοι δὲν λαμβάνουσι μισθὸν, ἀλλὰ μόνον τὴν ἔξοδα τῶν δικῶν τὰς δόσεις κρίνουσι· φέρουσι μεθ' ἑκατῶν ἀπὸ τὰς κατοικίας των τὴν τροφὴν των, ἐκτὸς τοῦ ἀλεύου, τὸ ὅποιον δίδεται αὐτοῖς ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, μεταχειρίζονται, πρὸς διατροφὴν των, καὶ τὰ δημευόμενα κτήνη, καὶ συνέγονται εἰς πρόσγειον τι ἀγυροκαπὲς κατάστημα, ἀπέχον πεντηκόντα περίπου πόδας ἀπὸ τῆς μονῆς ἐν τῇ κατοικεῖ ὁ Ἐπίσκοπος εἰς Σετινίν. Τὸ κατάστημα τοῦτο σύγκειται ἀπὸ τριῶν γωρισμάτων· τὸ ἐν γρηγορεύει ὡς ἱπποπτάσιον, τὸ ἄλλο είναι ἡ κοιτῶν τῶν γερουσιαστῶν, ἔχον κλίνας ἀγυρίνας καὶ διπλα ἀνηστημένα εἰς τὸν τοίχον· εἰς τὸ τρίτον συνεδριάζουσιν οἱ γερουσιασταὶ, ἐνοιλίζοντες ἐπὶ ξυλίνων ἢ λιθίνων βάθρων καὶ καπνίζοντες πέριξ τῆς ἕστίας, ὃπου συγγρόνως μαγειρεύεται τὸ γεῦμα αὐτῶν. Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Γερουσίας ἀνίκει, ὡς προερχόεται, εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Πέτροβίτη· κατέχει δὲ τὸ αἷμα μα τοῦτο ἔτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ πρώην ἐπίσκοπου Πέτρου Πέτροβίτη, ὁ ἐκείνου μὲν ἀδελφός, θεῖος δὲ τοῦ σημερινοῦ ἡγεμόνος Δανιὴλ, Γεώργιος Πέτροβίτη καλούμενος, τὸν ὅποιον παρίστησιν ὡς ἀνθρώπου πριωτεύοντος νοός ὁ Γαλλος Βουῆ. (La Turquie d'Europe, τόμος Ζος. σελ. 316) ἄλλοι δὲ (ἴδε τὴν ἐκ Ρωσίου ἐπιστολὴν, τὴν καταγραφήσθεῖσαν ἐν τῷ ἀριθμ. 711 τῆς Ἐλπίδος. τῆς 3 Ἰανουαρίου 1853) λέγουσιν ἐπιχειρημάτικα, πολύπαιρον καὶ κυριώτατον αὐτουργὸν τοῦ τελευταίου κινήματος. Λέγουσι προστούτοις ὅτι διετέλεσεν ἐν τῇ Ρωσικῇ ὑπηρεσίᾳ καὶ ὅτι φέρει πολλὰ παράσημα. Ἔνιστε δύνας ἡ Γερουσία ἐπενδρεύετο ὑπὸ τοῦ Ἐπίσκοπου αὐτοῦ, δεστις τότε ἐκάθιτο ἐπὶ λιθίνου βάθρου κεκαλυμμένου ὑπὸ τάπητος. Οἱ διάδικοι ἐκάθιτο ἐπίστρεψαν καὶ ὀσάκις ἐγίνετο χείσια νὰ γραφῇ τι, ὁ γραμμάτευς τοῦ Ἐπίσκοπου μετέβιβλεν εἰς τὸ μοναστήριον διὰ νὰ τὸ γράψῃ, ἥ, παραλαβὼν ἐκεῖθεν τὰ πρὸς τοῦτο ἀνχρησίας ἐξεπλήρωσεν τὸ ἔργον του ἐπὶ τὸ ἀνατολικότερον, δηλαδὴ στηρίζομενος εἰς τὰ γάνχτά του.

'Αλλ' ἡ πολιτικὴ καὶ δικαστικὴ ἀρμοδιότης τῆς

Γερουσίας εἶναι περιορισμένη, διότι πλεῖσται ὑποθέσεις συζητοῦνται καὶ ἀπορχούνται εἰς τὰς νατὰς καὶ εἰς τὰς φυλάκις. Προστούτοις αἱ συζητήσεις γίνονται διὰ τὸν τύπον μόνον· οἱ Μαυροβουνῖται δὲν γνωρίζουσιν ἀκόμη τί ἐστι πλειονόψητός εἰς καὶ μόνος ἀνθρώποις, στηρίζομενος ἐπὶ πολυχρήματος οίκογενειάς, κληρύττει πολλάκις ὅτι δὲν ὑποτάσσεται εἰς τὰ ὑπὸ τῶν λοιπῶν ἀποστασισθέντα, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, ὅτι τοῦτο δὲν συμφέρει εἰς αὐτόν· ἥ, καὶ ἀνύποστητή, νὰ πράξῃ τι, δὲν εκπλήγοι τὴν ὑπόσχεσιν, οὐδεὶς δὲ ἀναγκάζει αὐτόν εἰς τοῦτο.

Δύο δέ τινα ἀποδεικνύουσιν ὅπόσον ὅλιγην πραγματικὴν ὠρέλεικην παράγαγον αἱ τοῦ προηγούμενου ἐπισκόπου τελευταῖς μεταρρύθμισεις. Πρὸς συμπλήρωσιν καὶ ἐνίσχυσιν αὐτῶν, οὗτος ηθέλησε νὰ ἐπιβάλῃ τὸν μικρὸν ἐπίπονον φύρων δύο φιορινίων εἰς τὰς πεδινοτέρας ἐπαρχίας (ώς πρὸς τὰς ὀρεινοτέρας λόγος περὶ φύρου δὲν εἰμπορεῖ νὰ γίνῃ)· ἀλλὰ καὶ εἰς ταύτας ἀπόντησεν ἀντίστασιν ἐνοπλον, τὸ δὲ περιεργον εἶναι ὅτι ὁ ὑποκινήσας τὴν στάσιν ἥτο μαναγός. Πρὸς τούτοις, ἐνῷ, καθὼς εἶπομεν, ὅλοι συγεδόνοι οἱ Μαυροβουνῖται είναι ὀρθόδοξοι, διότι μόνον εἰς τὰς δύο ὁρεινὰς νατὰς Πιπέρι καὶ Κούτσι ὑπάρχουσιν ὅλιγοι τινὲς Ἀλβανοί καθολικοί, εἰς δὲ τὴν τελευταίαν ταύτην, καὶ τινὲς Μωαμεθανοί, ὁ Ἐπίσκοπος, διὰ νὰ συγκροτήσῃ τῷ 18-7, τὴν ἐκ 30 ἀνδρῶν συγκειμένην φρουρὴν του, ἡνχγλάσθη, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Καβαλευσκίου, νὰ παραλάβῃ εἰς αὐτήν καὶ Ὁθωμανούς.

Ἄλι συγέσσεις τῆς χώρας ταῦτης πρὸς τὴν Ὁθωμανικὴν ἀρχὴν ὑπῆρξεν ἀνέλαυνεν, καὶ πολὺ πρὸ τοῦ τελευταίου κινήματος, ἀνάμεσας. Τὸ Μαυροβουνίον ἀνεγνώρισε καὶ παρεγγόνωσε πολλάκις, ώς θέλομεν ἰδεῖ, τὴν Ὁθωμανικὴν κυριαρχίαν· ἥ δ' Ὁθωμανικὴ κυβέρνησις, διὰ νὰ καταστήσῃ πραγματικωτέρον τὴν κυριαρχίαν αὐτῆς. ἐπεγείρονται ἐπανειλημμένως καὶ τοῦτον ἐκστρατείας, περὶ ὧν πλειστερά τινας κατετέρῳ. 'Αφ' ἑτέρου οἱ Μαυροβουνῖται, ἀντεκδικούμενοι καὶ ὑπὸ τῆς πενίας ἐπειγόμενοι, ἐπιγειροῦσιν ἀδικλείποντος ἐγθυοπρεψίας κατὰ τὸν γειτόνων γωρῶν. Αἱ ἐγθυοπρεψίαι αὖται εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον οὐδὲν ἄλλο ἢ ληστρικὴ ἐπιθρόμαχοι, ἐπὶ σκοπῷ λαρυγγογύρας γινόμενοι· ἥ δὲ λαρυγγογύρας αὗτη ὁνομάζεται Tscheta. Πρὸς τούτοις αἱ Ὁθωμανικαὶ ἀρχαὶ τῶν πέντε, ἐπαρχίῶν περιποιοῦνται μὲν πολὺ τοὺς χριστιανούς, διὰ νὰ μὴ διδωσιν αὐτοῖς ὄφορον κύτομολίκης εἰς Μαυροβουνίον. 'Οδεν ἐπιτελέσθησαν εἰς αὐτοὺς μεγάλα προνόμια καὶ ἴδιας τὴν ἄδειαν τοῦ ὄπλοφορεῖν. 'Αλλ' οὐδὲν ἥττον, πολλοὶ χριστιανοί, εἰτε καταδιωκόμενοι ἐπὶ κακουργήματι τινὶ, εἰτε διὰ μόνον τὸν λόγον τοῦ νὰ ζήσωσιν ἐλευθεροί, μεταναστεύουσιν εἰς τὴν ἀγρίαν ἐκείνην χώραν, τῆς ὥποις οἱ πλειστοὶ κάτοικοι πιθανώτατα κατάγονται· ἐξ τοιούτων μεταναστῶν. Οἱ δὲ πρόσφυγες οὗτοι καλοῦνται Ούσκικ, διερέστηκαν μεθερμηνεύμενον, ἐντὸς εἰς πολλήσαντες καὶ διαμένονται συνήθως εἰς τὰ σίνορα, ἐπιχειροῦντες ἐκεῖθεν ἀδικλείποντος ἐπιθρομάτας εἰς τὸν πάτριον αὐτῶν τόπον. 'Από τίνος χρόνου, διὰ

τὰς ἐν Βοσνίᾳ καὶ ἐν Ἐρζεγοβίνη ταραχὰς, τοσοῦτοι πρόσφυγες ἐσωρεύθησαν εἰς τὴν ὁρεινὴν ναὸν τῆς Μοράτσας, ὡς τε 1000 οἰκογένειαι, μὴ ἔχουσαι τόπον νὰ σταθῶσιν εἰς τοὺς βράχους ἐκείνους, τηναγκάσθησαν νὰ ἐπικνέλθωσιν εἰς Ἐρζεγοβίνην. Ὅταν αἱ Τουρκοὶ καὶ ἀργαὶ ἔργωνται νὰ εἰσπράξωσι τὸν ἑτήσιον φόρον, οἱ ἀνθρώποι ἐκεῖνοι, καταλείποντες τὰς κατοικίας αὐτῶν, ἀναγκασθεῖσιν εἰς Μοράτσαν, ἢ, συμβιβάζομενοι μὲ τὰς αργὰς ταύτας, πέμπουσιν εἰς αὐτὰς αὐτοπροσιρέτως μικρόν τινα φόρον. Ἐνίστε μάλιστα καὶ ὑπηρετοῦσιν αὐτὰς, καθὼς συνέβη τῷ 1831 καὶ 1832, ὅτε πλεῖστοι συνέδραμον τὸν Ἀλῆ πασαν, κατὰ Βοσνίων τινῶν στατιαστῶν.

Ἄλλα, καθὼς ἔγουσιν οἱ Μαυροβουνιώται τοὺς Ούσκων αὐτῶν, οὗτοις ἔγουσι καὶ οἱ Ἀλβανοὶ καὶ οἱ Μακεδονοί· διότι ἀμα τις Μαυροβουνιώτης θεωρήσῃ ἔκυτὸν ἀδικηθέντα καὶ δὲν δύναται νὰ ἔκλιψῃ, ἢ ἀμα προσθάλη τινὰ καὶ ὑλεπή ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑπερασπίσῃ ἔκυτόν, γίνεται ἀμετώς Ούσκων παρά τοι; γείτονι, οἵτινες δέγονται αὐτὸν προθύμως, τὸν ἀπαλλάξτουσι τοῦ γαροτσίου, καταπιευαζούσιν αὐτῷ σίσιν κλπ. Εἶναι δύσις ὑπόχρεως ὁ τοιοῦτος περίφερες νὰ κατοικήσῃ εἰς τὰ σύνορα καὶ νὰ ἐπιχειρίσῃ τὴν Tscheta κατὰ τῆς Ιδίας πατοίδος, ἀλλως ὑπολειμμάνεται ὡς κατάσκοπος. Διηγοῦνται περὶ ἐνὸς τοιούτου πρόσφυγος, ὀνομαζόμενου Καριμάνη, ὃτι, γενόμενος Τούρκος, ἐφόνευσεν 27 Μαυροβουνιώτας. Ὄλα ταῦτα δὲν συντελοῦσι πολὺ εἰς τὴν συγκρότησιν Ιεγυδᾶς τινος κυβερνήσεως· διότι αἱ ἀργαὶ τοῦ Μαυροβουνίου ἀναγκάζονται νὰ παραβλέπωσι πολλὰ τῶν κατοίκων τῆς χώρας ταύτης ἀμαρτύματα, φοβούμεναι μήπως αὐτοὺς λίσσωσι· παρὰ τοῖς Οθωμανοῖς. Οἱ Μαυροβουνιώται, ἀμα εὑρεθεῖσιν εἰς δύσκολον τινὰ θέσιν, συνειθέζουν νὰ λέγωσιν «ἐνόσφι υπάρχουσι τὰ φρούρια τοῦ Νικαίται καὶ τῆς Σπούζας, οὗτε τὴν Γερουσίαν φοροῦμαι, οὗτε κακένα ἀλλον·» Η Νικαίται καὶ Σπούζα εἶναι δύο Οθωμανικά φρούρια, καίμενα τὸ μὲν εἰς τὰ μεθόρια τῆς Ἐρζεγοβίνης, τὸ δὲ εἰς τὰ μεθόρια τῆς Ἀλβανίας· τὴν Σπούζαν κατὰ τὰς τελευταῖς εἰδῆσεις ἐκυρίευσαν ἡδη οἱ Μαυροβουνιώται (ἴδε τὸ προμηνυμένον ἀρίθμον τῆς Ἐλπίδος).

Ἀνατρέγομεν ἐπὶ μικρὸν εἰς τὸν ιστορίκον τῆς χώρας ταύτης, ἵνα ἐνὸς διὰ νὰ συμπληρώσωμεν τὰς βιογείας ταύτας περὶ αὐτῆς εἰδῆσεις, ἵνα ἐτέρου διὰ νὰ διευκρινίσωμεν μέγρι τινὸς τὸ σπουδαῖον ζητηματού τοῦ δικαιώματος τὸ ὄποιον δύναται νὰ ἔχῃ ἐπ' αὐτῆς ἢ Οθωμανικὴ κυβερνητική.

Ὅτε ἐν ἔτει 1443, ὁ Σκενδέρβεης συνεκρότησεν ἐν Λισσῷ ὄμοσπονδίαιν ἀλλων τῶν ἡγεμόνων τῆς ἀνω καὶ κάτω Ἀλβανίας, τῶν ὄποιων προτετάμενος ἐπεχείσης τὸν πολυθυλῆτον αὐτοῦ πρὸς τὸν Μουράτ Β'. αγώνα, εἰς τῶν συμμάχων ἡτο καὶ ὁ ἡγεμὼν Μαυροβουνίου Στέφανος Τζέρνοβίτζ, ἢ Τζέρνογεβίτζ. Ὁ Στέφανος ἀνήκειν εἰς τὸν οἰκον τῶν Βάλσιδων, δεστις ἦργε τῆς μεταξὺ Κροίκης καὶ Λισσοῦ γώρας, ὀνομασθεὶς οὐτῷ ἀπὸ τοῦ γωρίου Bals, (Balesium)· ἀπὸ τοῦ γωρίου τούτου κατάγονται καὶ οἱ σημερινοὶ Βάλσιδες τῆς Μολδαυίας. Ὁ τοῦ Στέφανου πατήρ Στρασσιμπέρι βιοεύδαν τοῦ Άντιβάρου, ἐως ὃτου φέρωσι τὴν νύμ-

έπωνομάσθη, διὰ τὴν μέλαιναν αὐτοῦ ὅψιν, Τζέρνογι, τὸ ὄποιον στρατίει Σλαυιστὶ μαύροις καὶ ἐκ τούτου τὸ οἰκογενειακὸν ἐπώνυμον τῶν πρώτων γνωστῶν ἡγεμόνων τοῦ Μαυροβουνίου. Τὸν Στέφανον διεδέχθη ὁ νιός αὐτοῦ Ἰωάννης, ἐπὶ τοῦ ὄποιου ὁ Μωάμεθ Β'. ἐκυρίευσε, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σκενδέρβεη, τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν Ἐρζεγοβίνην· Μωάμεθ ἐπέτερεψε, τῷ 1478, εἰς τὸν Ἰωάννην, τὸν Λισσὸν καὶ τὸ πλησίον τῆς Σκόδρας φρούριον Δριβαστον· ἀλλ' ἀν τὸ κτήματα τοῦ Ἰωάννου ἐλαχόν ἐκ τούτου ἀξόδοις ἐπέκτασιν, οὗτος γνωγάσθη νὰ αναγνωρίσῃ τὴν Οθωμανικὴν κυβερνήσιαν (Geschichte des Osmanischen Reiches durch Joseph v. Hammer, τόμ. 2. σελ. 167). Πρωτεύουσα αὐτοῦ ἦτο τὸ τέτε τὸ Ζαβλάκ, τὸ ὄποιον κείται ἐπὶ τινος νησιδίου τῆς Λίμνης τῆς Σκόδρας τῆς Λαζεάκτιδος λίμνης τῶν ἀργαίων· ἡ λίμνη αὕτη δὲν περιλαμβάνεται σύμφερον ἐντὸς τοῦ Μαυροβουνίου ἀλλ' ἡ μεσημβρινὴ αὐτοῦ ἥπα θέγει που τὴν βόρειον ἐκείνης. Εἶναι δὲ τὸ Ζαβλάκ τὸ φρούριον ἐκεῖνο, τὸ ὄποιον ἐκυρίευσαν ἀπογάτως οἱ Μαυροβουνιώται (ἴδε τὴν προαναφερθεῖσαν Ἐλπίδα), ἀλλά, ὡς φαίνεται, ἀνέτησεν ἐπειτα ὁ διοικητὴς Σκόδρας Οσμάνη πασᾶς (Ἐργμερίς τῆς Σμύρνης, ἀρ. 465, τῆς 2 Ιανουαρίου 1853).

Μικρὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μωάμεθ Β', ἐξερράγησαν νεαὶ ἐγθροπράξιαι μεταξὺ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῶν Οθωμανῶν. Οἱ Ἰωάννης Τζέρνογεβίτζ, ζητήσας ματαίως τὸν ἐπικουρίαν τῶν Ἐνετῶν καὶ μὴ δυνάμενος ν' ἀντεῖη μόνος εἰς τὰ ὄμαλωτερά περὶ Ζαβλάκ μέρη, κατέστρεψε, περὶ τὸ 1483, τὴν ἀργαίαν ταύτην κατοικίαν τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ, ἀναβάς εἰς τὰ δυτικοτέρα τοῦ Μαυροβουνίου ὥρη, ἐξηκολούθησεν ἀγωνιζόμενος τοσοῦτῳ ἐπιτυχέστερου διστοῖ οἱ Οθωμανοί, περισπώμενοι ἀπὸ ἀλλων σπουδαιοτέρων πολέμων, δευτερεύουσαν ἐδιδόν προσοχὴν εἰς τὴν μικρὴν ἐκείνην χώραν. Τότε ἡ Σετινία κατέστη πρωτεύουσα τῆς κυβερνήσεως.

Περὶ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἰωάννου διαθωνοῦσιν αἱ παραδόσεις πρὸς τὰ ἀσματα τοῦ Μαυροβουνίου. Τὰ ἀσματα διαλαμβάνουσιν, ὅτι ὁ Ἰωάννης δὲν εἶχεν εἰκῇ ἵνα νιὸν ὀνόματι Βάζιμον, τὸν ὄποιον, ἔτι ὃν εἰς Ζαβλάκ, ἐθέλτε νὰ νυμφεύσῃ μὲ τὴν θυγατέρα τοῦ δάγου τῆς Ενετίας. Συιστινέσαντος δὲ τοῦ δάγου, ὁ Ἰωάννης, περιγράφεις γενόμενος, εἶπεν, ὅτι θέλει φέρει χιλίους τούλαγχισν παραγόμφους καὶ ὅτι ὁ συμπένθεος τοῦ πρέπει νὰ φέρῃ ἄλλους τόσους, ἀλλ' ὅτι μεταξὺ δλων αὐτῶν τῶν νέων οὐδεὶς θέλει εἶναι ὄρσιτερος τοῦ οἰου του. Ὁ δάγης ἐδέχθη τὸν πρότατον, ὑπεσχέθη πλούσιας δῶρα, προεύθυνος δημοσίας ἐάν τυχὸν δὲν ἐπιλαγθεύσῃ τὸ ἐξείσιον ἐκεῖνο τοῦ μελλονύφους κάλλος. Καὶ, ὃ τῆς συμφορᾶς! ὁ ἡγεμὼν Ἰωάννης, ἐπανελθὼν εἰς Ζαβλάκ, εύρισκει τὸν νιὸν τοῦ ἀσχημισθέντα ὑπὸ τῆς εὐφρόνιας. Μὴ δέλλων ἐν τούτοις νὰ στεγῇ, τοιαύτην γύμφην, ἀκεφάσισε νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸν γάμον δι' ἀπάτης καὶ ἐπὶ τούτῳ, συλλέξας τοὺς παραγόμφους αὐτοῦ, παρέστησεν ὡς γαμβρὸν τὸν Μίλσκην θρόνον θέρευθεντίζ, τῆς Μολδαυίας. Ο τοῦ Στέφανου πατήρ Στρασσιμπέρι βιοεύδαν τοῦ Άντιβάρου, ἐως ὃτου φέρωσι τὴν νύμ-

φηγεις Μαυροβουνίου. Ο νέος συγκατετέθη εἰς τὴν μος, Σκανδόπεδον Ιβανθέγειτζ. Άφοῦ ὑπηρέτησαν
ἀπάτην ταύτην ἐπὶ τῷ δρόῳ τοῦ νὰ φυλάξῃ δι' ἔκυτὸν
ὅλα τὰ δῶρα ὃσα τῷ πρασφέρωσιν, ὁ δὲ Ιωάννης δχι
μόνον εἰς τοῦτο συνήνεγεν, αλλ' ὑπεσγεθη καὶ ἄλλα.
Φθάσας εἰς Ἐνετίαν, ὁ Μιλόστης ἔλαβεν ἀπειρά δω-
ρα, ἐν οἷς διεπρεπε γρυπούς γιτών (ὑποκάμισον), τὸν
ὄποιον ἔδωκεν ἡ μήτηρ τῆς νυμφῆς. Τὸ δορυ λέγει,
ὅτι ὁ γιτών αὐτὸς δὲ ἐπλώθη ἐπὶ ιστοῦ, δὲν κατε-
σκευάσθη ὑπὸ ὑραντοῦ, ἀλλὰ ὑφαίθη διὰ τῶν δα-
κτύλων, καὶ ὅτι δρις ἐνεπλάκη περὶ τὸν λαιμὸν αὐ-
τοῦ, δρις δχι ζωντανὸς, ἀλλὰ χρυσοῦς, φέρων ἐπὶ
κεφαλῆς ἀλιζμαντα ἀκτινοδιολογία, διὰ νὰ μὴν ἔχω-
σιν οἱ σύνγοι ἀνάγκην φετός, εἰς τὸν νυμφικὸν
θάλαμον.

Το πάντα εύωδοῦντο καὶ ἡ συνοδία ἐπλησίαζεν ἦ-
δη εἰς Ζαένιακ, ὅτε ὁ ἡγεμὼν Ιωάννης απεκάλυψεν
εἰς τὴν νύμφην τὴν ἀπάτην καὶ ἐδειξεν εἰς αὐτὴν τὸν
ἀληθῆ σύζυγόν της. Ἡ κόρη ἔξεπλαγχ, ἀνεγκάτισε
τὸν ἵππον αὐτῆς, ἥλεγκε τὸν Ιωάννην διὰ τὸ ψεῦδος
του καὶ προσέθηκε, κυππάζασα τὸν Μάξιμον, ὅτι εὐ-
χαριστεῖται, ἀλλὰ δὲν θελει προχωρήσει βῆμα ἢν ὁ
ἡγεμὼν Μιλόσσης δὲν ἀποδώσῃ ὅλα τὰ δῶρα. Οἱ Μι-
λόσις ἀνέσερε τὰς γενορέας συμφωνίας, ἀπέδωκε
τινα, ἐξίλαξε, δυως τὸν χιτῶνα, τὸν ὅποιον πρὸ^{την}
πάντων ἐπειθυμεῖ ν' ἀναλάβῃ ἡ νέα. Διοτι εἶλεγε θρη-
γοῦσα, ὅτι καττενάλωσε τρία τῆς ζωῆς της ἐπη μετά
τριῶν αυντρόφων αὐτῆς εἰς τὴν ἴργασίαν ταῦτην, ἀ-
πὸ τῆς ὄποιας οἱ ὀρθαλμοὶ των ἐξηράνθυσαν καὶ,
καλέσασα μὲν ὄρμὴν τὸν Μάξιμον, ἀνέκραξεν «ἢ μή-
τρε σου δὲν ἔχει παρὰ σὲ καὶ μόνον ἀλλ' ἀπὸ σή-
μερον δὲν θελει ἔχει οὔτε σέ· ἡ λόγγη σου εἶναι τὸ
νεκροκράνιον σου, καὶ σάβανόν σου ἡ ἀσπίς, ἡ δί-
σψίς σου θέλει φανῆ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἐπισης μέλαινα
όσσον εἶναι αγήμετον ἔξυπέρ ἀπὸ εντροπὴν ἐνώπιον τοῦ
Μιλόση. Οὕτω γένοιτο, ἐκτὸς ἢν ἀναλάβῃς ἀπὸ τοῦ
ξένου τὰ δῶρα μαζ.» Οἱ λόγοι τούτοις ἐπροξένησαν
Ζωτῆ ἐντύπωσιν εἰς τὸν συγκεκλημένον ἥδη Μά-
ξιμον, καὶ ἐν τῷ ἀμαζ ἐρόνευσε τὸν Μιλόσσην ἦ, κατ-
άλλη τινὰ ἔκσιν, ἐγένετο μονομαχία, μεθ' ἣν οἱ φί-
λοι καὶ οἱ συγγενεῖς τῶν δύο ἀντιπάλων ἤλθον εἰ-
σιμπλοκὴν πεισματώδη, ἐν ᾧ ἐπεσον οἱ πλειστοι καὶ
ἄκρωιστοι τῆς γάρδας οἴεσσι. Οἱ Μαξίμος, λαέων ἐκ-
καίδεκα πληγάς, ἀπήγαγε μόνος τὴν νέαν σύζυγον
του εἰς Ζαένιακ καὶ διέγαγεν ὄλοκληρουν ἔτος θε-
ραπευόμενος ὑπὸ ιατρῶν, τοὺς ὄποιους ἔστειλεν αὐτῷ
ὁ πενθερός του.

Ἐν τῷ μεταξύ δὲ ἀδελφὸς τοῦ Μιλόση Ἰωάννης ὑπῆρεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ παρακαλέσῃ τὸν Σουλτάνον νὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ ἐκδικηθῇ τὸν αδελφόν του. Οἱ Μαζίμος, θεωρῶν ἔαυτὸν κινδύνεύοντα νὰ ἀποβαλῃ τὸν πατριὸν αργάν, ἀπέπεμψε τὴν νέαν κόρην, παρθένον ἦτι, ὡς λέγει τὸ ἄσμα, πέδη τοὺς γονεῖς της, καὶ ἐπορεύθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ συνηγορήσῃ αὐτοπροσώπῳς ὑπὲρ ἔαυτοῦ. Οἱ Σουλτάνος, ὑπερηρίεις διὰ τὰς δύο ταύτας ἐπισκεψίες κατιέπεισεν ἀμφιστέρους τοὺς προσελθόντας νὰ ἀσπασθῶσι τὸν Ἰσλαμισμόν· καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης μετανομάσθη Μαχμούτ-ᾶρεγ 'Οθσεγέγοβιτζ, ὁ δὲ Μαζί-

Κατὰ δὲ τὰς ἐν Μαυροβουνίῳ σωζόμενας παραδόσεις,
οἱ ὄγρεις Ιωάννης Τζέρνοβις εἶχε δύο υἱοὺς, τὸν
Γεωργίου καὶ τὸν Εὐσταθίου. Καὶ ὁ μὲν Γεώργιος,
συζευχθεὶς Ἐνετὴν κόρην ἐκ τοῦ τῶν Μοτενίγων οὖ-
κου, ἐκυρίευτος τὴν χώραν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ
πατρὸς του, ὁ δὲ Εὐσταθίος ἡσπάσθη τὸν Ἰσλαμισμὸν,
μετὰ πολλῶν ἀλλων Ναυροβουνιωτῶν. Ή σύζυγος τοῦ
Γεωργίου, προγωρήσασα τὸν εἰς τὰν ἡλικίαν, ἔβαρύ-
θη νὰ ζῇ εἰς τὴν δρεινὴν ἑκείνην, καὶ αδιαλείπτως ὑπὸ
τῶν Τούρκων ἐπιτρεχομένην χώραν, τοσούτῳ μᾶλ-
λον ὅσῳ δὲν εἶχε τέκνα· ὅθεν κατέπεισε τὸν Γεώρ-
γιον νὰ καταλιπωσι τὴν διοίκησιν εἰς τὸν Ματρο-
πόλιτην Σετινίας Γερμανὸν, αὐτοὶ δὲ νὰ ἀπέλθωσιν
εἰς Ἐνετίαν διὰ νὰ διαγνωστούν ἐκεῖ τὸ ὑπόλοιπον
τοῦ βίου ἐν εἰρήνῃ.

Τοῦτο ἐγένετο μεταξὺ τοῦ 1515 καὶ τοῦ 1525
ἔτους· καὶ ἔκτοτε ἡργισαν ἡ θεοκρατικὴ τοῦ Μαυρο-
Βανίου Κυβερνητική. Οὐ νέος ἐκκλησιαστικὸς ἀρχων ἦ-
γεννισθῆ ν' ἀποφύγη ὃσου ἐνδέχεται πᾶσαν ἀφορμὴν
ριζῶσις πρὸς τοὺς Ὀθωμανούς, εἰ δὲ Ὀθωμανοὶ πάλιν,
θεωροῦντες τὸν Ἰσλαμισμὸν προαγόμενον, καὶ ἐπι-
ζοντες, ὅτι οἱ Μαυροβανιώται, απεστεγμένοι ἀρ-
χηγοῦ, θέλουν ἐπὶ τέλους σίκεθεν ὑποταγῆν, ἐπαισαν
ἐπίσης τὰς ἐπιδρομὰς καὶ περιωρίσθησαν εἰς τὸ νὰ
διαδίδωσιν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὸ θρήσκευμα αὐ-
τῶν. Οὕτω διῆλθεν ἀπασα καὶ ἐκκαιδεκάτη ἐναποντα-
τηρίς. Εν ἀρχῇ δὲ τῆς ἐπτακαιδεκάτης, τῷ 1604,
οἱ Ὀθωμανοί, ἐπὶ τῷ λόγῳ δια δὲν απεστάλη τὸ
νενομισμένον δῶρον, ἐπεγειρθσαν νέαν ἐπιδρομὴν, καὶ,
τῇ συνδρομῇ τῶν Μωαμεθανῶν Μαυροβανιωτῶν,
προεγώρτσαν οὐκ ὅλιτρον εἰς τὴν χώραν. Ἐπειτα τῷ
1620—1623, ὁ ἐνδόμοιος Μιντροπολίτης Βησαρίων,
ἐνθιδῶν εἰς τὰς εἰστυχήσεις τῆς Ἐνετίας, ἐπετέθη κατὰ
τῶν Γούρκων. Ἀλλὰ τότε ὁ Σουλεϊμάν πασᾶς τῆς
Σκόδρας, ἐμβαλὼν, τῷ 1623, μετὰ Ισχυρᾶς δυνάμε-
ως εἰς Μαυροβανίουν καὶ κετατροπώσας τὴν πειρα-
τῶδην ἀντίστασιν τὴν ὑποίκην ἀπήντησεν, προέβη μέ-
χρι Σεττίνιας, ἐπυρπόλις τὴν ἐκκλησίαν, τὸ μονα-
στήριον καὶ τὰς ἄλλας αὐτῆς κατοικίας· καὶ ὁ μὲν
στρατὸς αὐτοῦ, μηδεμίαν εὑρίσκων τέρψιν εἰς τὴν
ἀγριαν ἐκείνην καὶ δύνεισατον γώραν, ἐπανῆλθεν εἰς
Σκόδραν· ἀλλ' οἱ Μαυροβανιώται καθυπεβλήθησαν
εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ γαρατσίου, δευτέραν ταῦτην
φοράν ἀναγνωρίσαντες τὴν Ὀθωμανικὴν κυριαρχίαν.
*Histoire des Monténégrins, d'après M. Vouk et
le mémoire du Grlitza, τόμος 4. τῆς προπα-*

ρετεθέστηκε συγγραφής, *La Turquie d'Europe*, σελ. 395).

Περὶ τὰ τέλη τῆς ἐπτακαιδεκάτης ἑκατ. προεχειρίσθη μητροπολίτης ὁ Δανιὴλ, ἐκ τοῦ οἶκου Πέτροβίτζ, τοῦ μέχρι τοῦδε διατηρίσαντος τὸ ὑπέρτατον ἀξίωμα. Ὁ μητροπολίτης αὐτος, θεωρῶν τὸν Ἰσλαμισμὸν ὀστημέραι εὔδοκιμοντα καὶ ἐντεῖθεν κινδυνεύοντα τὸν τόπον ὅλον νὰ ἔξοθωμανισθῇ, προέτρεψε τοὺς χριστιανοὺς νὰ φογεύσωσιν ἢ νὰ διώξωσιν ἀπαντας τοὺς Μωαρεθκνοὺς ὃσοι δὲν ἔθελον νὰ ἀσπασθῶσιν αὐθὶς τὸν Χριστιανισμὸν· Εταξε δὲ πρὸς ἀκτέλεσιν τοῦ νεού τούτου Σικελικοῦ ἐσπερινοῦ, τὴν γύντα τῆς χριστοῦ γεννήσεως τοῦ 1700 ἑτούς, καθ' ἡν απαντεῖς οἱ Μωαρεθκνοὶ Μαυροβουνιώται, δοσι δὲν εἰμπόρεσαν νὰ φύγωσιν, ἐσφάγγτσαν, ἐκτὸς τῶν ὅλιγων οἰτινας ἐδέγκησαν νὰ βαπτισθῶσιν. Πολλὰ Τουρκικὰ ὄντατα σώζονται μεγρι τῆς στήμερον παρὰ τοῖς Μαυροβουνιώταις, οἷον Ἀλίτζ, Χουσεΐνοβίτζ κτλ.

Τοιουτοτρόπως τὸ Μαυροβουνίον ἀπολλάγη ἀπὸ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, καὶ ἡ νατὰ τῆς Κατούνοκας τούλαγησον ἀνέκτησε καθ' ὅλοκληριαν τὴν ἀνεξαρτητικὴν αὐτῆς, ἐνῷ ἀλλαι ἐπαργύριαι, πλησιέστεραι εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς, ἐξηκολούθησαν πληρόνουσαι εἰς αὐτοὺς τινας πόρους, καὶ τοι ἀφ' ἑτέρου συμπράττουσαι μὲ τοὺς ὄμογενεῖς. Ἐκτοτε ἀρξαμένων τῶν ἀδιαλείπτων μεταξὺ Ρωσίας καὶ Τουρκίας πολέμων, ἥργισαν καὶ αἱ μεταξὺ Μαυροβουνίου καὶ Ρωσίας αγένται.

Τότε δύμας ἐπανελαβον αὐθὶς οἱ Τούρκοι ταῖς ἐπὶ τὸ Μαυροβουνίον ἐκστρατείας αὐτῶν. Τὸ πρῶτον, ἀπὸ Ἑρζεγοβίνης γενόμενον, ἐν ἑτεὶ 1706, ἐπιχείρησε αὐτῶν, ἀπέτυχεν ἐντελῶς. Φτίσας μετὰ Κηφιάς οὐ μικρᾶς ἀπειρούσθη ὁ Σερασκέργες Ἀγμέτ πασᾶς, ὁ ἐν ἑτεὶ 1712 ἀποσταλεῖς κατὰ τῆς χώρας ἔκεινται μετὰ στρατοῦ συμπισσούμενου, ὡς βεβαίοισιν, εἰς 60,000 ἀνδρῶν. Ἄλλα, τῷ 1714, ὁ βεζίρης τῆς Βοσνίας Νουουμάν, ἐξεγάπας τὸν Κιοπειλιδῶν, διετάχθη νὰ κατατροπώσῃ τοὺς Μαυροβουνιώτας ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν πασαδῶν τῆς Σκόδρας καὶ τῆς Ἑρζεγοβίνης συγκροτήσας δὲ στρατὸν 120,000 ἀνδρῶν, ἐνέδαλε μέχρι Σετινίας, ἐπυρπόλησε πάλιν τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ μοναστήριον, καὶ ἐπόρθησε τὰ γυρία καὶ τὰς εὐλάτερα ὅρη, οἱ δὲ, εἰς τὴν παραλίαν, ἀνίκουσαν τότε εἰς τοὺς Ἐνετούς ἀλλ' οἱ Τούρκοι παρηκόμενοισαν αὐτοὺς καὶ εἰς τὴν ξένην ἔκεινην χώραν, καὶ πολλοὺς μὲν ἔσφαξαν, δικυγιάσας δὲ εξηνδρωποδισαν· ὁ ἐπίσκοπος, ὅστις εἶχε πρὸ 3 ἑταῖν τέρει εἰς Ρωσίας 35,000 φλωρίων, κατέρηγεν εἰς Κάτταρον· ὁ Κιοπρίλις απήγινε τὴν παραδοσίαν του, ἀλλ' οἱ Ἐνετοί δὲν συντίθεσαν εἰς τοῦτο. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Τούρκοι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παραμείνωσιν εἰς τὴν ἀγρίαν ἔκεινην χώραν, οἱ ἐπιζήσαντες Μαυροβουνιώται, ἀμα ὑποχωρησάντων τῶν ἔχθρων, ἐπανῆλθον εἰς τὰ ὅρη αὐτῶν, καὶ τα πράγματα εἰς γένεις ἀποκατεστάθησαν ὅπως εἴγον πρότερον.

Τῷ 1767, ἀνεράντη αἴρητης εἰς Μαυροβουνίον τυχοδιώκτης τις καλούμενος Στέφανος μικρός (Στέφανος ἐπειδὴ ἡ συνθήκη αὐτη δέν ὑπεγράφη ὑπὸ τῆς Αύ-

μάλι), δοτὶς παρέστησεν ἔκαπτον ὡς τὸν αὐτοκράτορα τῆς 'Ρωσίας Πέτρου Γου., επιστεύθη ὑπὸ τῶν ἀφελῶν ἑκείνων ἀνθεώπων, κατέλαβε τὴν ὅλην ἀρχὴν τῶν πραγμάτων καὶ ἐκίνησε τὴν χώραν εἰς ἐπαναστασιν. Ἀληθῶς εἰπεῖν, ἡ 'Ρωσικὴ κυβερνησις δὲν ἐνείγετο εἰς τὸ κίνημα τοῦ ἀνθρώπου τούτου· ὅτι περὶ τούτου διαβεβιώσεις τοῦ τότε ἐν Κινσταντινούπολει πρέσσεως αὐτῆς Ὁθρέσκιαφ ἦπαν εἰλικρινεῖς, ἐξάγεται ἐκ τοῦ ὅτι ἐπειρψε τῷοντι εἰς Μαυροβουνίον τὸν πρύγκηπα Δολγορούκιον, διὰ νὰ διδάξῃ τὸ πλῆθος ὅτι ὁ Σεφνίος ἦτο ἀπατεών. Ἀλλ' ἡ πρόληψις εἶχε ποσούτον διαδοθῆ, ὅτε πᾶσαι αἱ προεπάθειαι τοῦ Δολγορούκιου ἀπέβησαν ματαιαί.

Οὗτον οἱ Τούρκοι ἀπεράσισαν αὖθις νὰ στρατεύσωσιν ἐπὶ τὸ Μαυροβουνίον. Στρατὸς πολυάριθμος περιέωσεν ἀπανταγόθεν τὰ ὅρη ἔκειναν ὁ μὲν πασᾶς Βοσνίας ἀπὸ Βοζέζ, ὁ δὲ τῆς 'Ρούμελης, ἀπ' ἀνατολῶν, ὁ δὲ τῆς Σκόδρας, ἀπὸ μεσημβρίας· ἡ θέσις τῶν Μαυροβουνιώτων ἦτο τόσῳ μᾶλλον δεινὴ, δοσφ καὶ ἀπὸ δυσμῶν οἱ 'Ενετοί ἐφράζαν τὸ σύνορον αὐτῶν, ἀποφασίσαντες νὰ μείνωσιν ὅλως οὐδέτεροι. Καὶ ἐποδέιγμαν μὲν γενναίως οἱ ὄρειναι ἔκεινοι ἀνδρεῖς, οὐδὲ ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς Οθωμανοὺς νὰ προχωρήσωσι μέχρι Σετινίας. Ἐπειδὴ δύμας διὰς κατετρυπώθησαν, καὶ πολεμούδια δὲν εἶχον, διότι οἱ 'Ε-ετοί δὲν ἔδιδον αὐτοῖς τοιαῦτα, τίναγκάσθησαν νὰ πέμψωσιν εἰς τὸν σατράπην Βοσνίας Σιλιχτάρ Μαχμούτ πασᾶν Ικετήριον ὀναφοράν, διὰ τῆς εξητησαν συγγνώμην καὶ, τρίτην ταύτην φοράν, ὅητῶς ἀνεγνώρισαν τὴν Οθωμανικὴν κυριαρχίαν (Gesch. d. Osman. R. Τόμος 8, σελ. 300—301, 309—310, 315—316. καὶ Hist. des Monténégriens, σελ. 400). Ὁ Στέφανος ἐδολαφονήθη μετ' οὐλίγον ὑπὸ τοῦ πασᾶς τῆς Σκόδρας.

Ἄλλ' οἱ Μαυροβουνιώται, καὶ τοι ἀναγνωρίζοντες οὗτον ἐκ διαλειμμάτων μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης τὴν Οθωμανικὴν ἀρχὴν, δὲν ἐπαυσον τὰς εἰς τὰς γείτονας χώρας ἐπιδρομάς, προκαλοῦντες διὰ αὐτῶν ἐπανελημμένας τῶν Τούρκων ἴφοδους. Τῷ 1785, ὁ Μαχμούτ πασᾶς τῆς Σκόδρας ἐνέβαλε μετὰ δυνάμεως ἰσχυρᾶς εἰς Μαυροβουνίον, προέστη μέχρι τῆς Σετινίας, ἐξεπόρθησε πολλὰς φυλὰς, ἀλλὰ, κατὰ τὸ σύνεθες, ἐπειδὴ τὰ χώρα δὲν ἐπέρκει εἰς συντήρησιν τοῦ στρατοῦ, ἵνα γάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ. Μετ' οὐλίγον, ἐπὶ τοῦ περὸς τὴν Τουρκίαν πολέμου τῆς Αύστριας καὶ τῆς 'Ρωσίας, τὸν συμβάντος ἐν ἑτεσιν 1787—1791, οἱ Μαυροβουνιώται ἐκινηθήσαν πάλιν καὶ ὀδηγγρήθησαν μᾶλιστα εἰς τὰς κατὰ τῶν γειτόνων χωρῶν ἐπιχειρήσεις ὑπὸ τοῦ Αύστριακον ταγματάρχου Βουκάστιζ. Τῷ δὲ 1791, συνεμπλογήθησαν ἐν Σιστοβίᾳ μεταξὺ Αύστριας καὶ Τουρκίας εἰςτήνται, ἡ Οθωμανικὴ κυβερνησις ὑπέγειτο, διὰ τοῦ Ιου. Ἀθρου τῆς συνθήκης ταύτης, αμνηστίαν εἰς τὸ Μαυροβουνίον, τὸ ὀποῖον ῥητῶς τότε περιελήφθη μεταξὺ τῶν Οθωμανικῶν κτήσεων. Σύμερον ἡ Οθωμανικὴ κυβερνησις, ἐπὶ τοῦ ἀρθρου τούτου ιδίως στηριζομένη, οξιοῖ ὅτι τὸ κυριαρχικὸν δικαίωμά της ἐπὶ τῆς χώρας ἔκεινης ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς Αύστριας προστίθησε μᾶλιστα, ὅτι, ἐπειδὴ ἡ συνθήκη αὐτη δέν ὑπεγράφη ὑπὸ τῆς Αύ-

στοίας, είμην ἀριστή καθηπελήθη πρότερον εἰς τὴν Ρωσίαν, ἐπειταὶ ἐκ τούτου, διὰ καὶ τὸ τελευταῖς αὖτη δύναμις αἰγνάρισε τὸ κυριαρχικὸν ἔκεινο δικαιόματα.

Οπωςδήποτε, μικρὸν ἀριστή ὑπεγράφη ἡ εἰρήνη αὐτῆς, τὸ Μαυροβούνιν προσελήθη ὑπὸ τοῦ ἴσχυροῦ Μαχμούτ πασᾶ, πάππου τοῦ τελευταίου κληρονομικοῦ πατέρα τῆς Σκόδρας Μουσταφᾶ, ἐπὶ τῷ λόγῳ, διὰ τινὲς τῶν ἐπαρχιῶν δὲν ἐπλήρωσαν τὸν φόρον ἀπὸ τοῦ τελευταίου πολέμου. Ἀλλ' οἱ Μαυροβούνιώται, ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Πέτρου στρατηγούμενοι, κατετρόπωσαν ὀλοσυγχρότεν πασᾶν, πληγωθέντας καὶ μὴ διασωθέντα εἰρήνη διὰ τῆς φυγῆς. Αὐτὸς δὲ, διὰτις εἶχε προλαβόντας ἀποκρούσει στρατόν τοῦ Σουλτάνου αὐτοῦ καὶ ἐνόρμιζεν διὰ εἰναις ἀνικητος, ἐξαγωθεὶς ὑπὸ τῆς θετῆς ταύτης, ἀδροῦσε δισμυρίους λογάδας καὶ μετά τρεῖς μῆνας ἐμῆλλε πάλιν εἰς Μαυροβούνιον ἀλλ' ὅχι μόνον ὁ στρατηγὸς ἔκεινος ἐνικήθη κατὰ κρήτος, αὐτὸς ὁ πατέρας ἔφονεύθη ἐν τῇ συμπλοκῇ, ἢ δὲ κερατή του καὶ ἡ σπάλη του εἴναι μέχρι τῆς σήμερον ἐκτείνεται εἰς Σετινίαν, καὶ πάντες οἱ ἐθνῶν τῶν τροπικῶν ἔκεινων διεργόμενοι κάτοικοι ἀποκαλύπτουσι τὴν κερατήν των.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τὸ Μαυροβούνιον δὲν ἐπλήρωσε πλέον ὄρον εἰς τὴν Οθωμανικὴν κυριεύνησιν καὶ θεωρεῖ ἐκυρότα ὡς ἐντελῶς ἀνεξάρτητον. Πολλάκις μὲν προεβλήθη ὑπὸ τῶν πέριξ πασάδων ἀλλὰ καὶ ὁ Διελακεδίνιν πεσσὸς τῆς Βοσνίας, ἐν ἦται 1820 καὶ ὁ Ναρκίς παπᾶς τῆς Σκόδρας τῷ 1832 ἀπεκρούσθησεν. Οἱ πέριξ Ἀλβανοὶ καὶ Οθωμανοὶ ἤρχισαν μάλιστα νὰ θεωροῦν τὴν γῆραν ταύτην ὡς ἔσην ἐπικράτειν, καὶ τῷ 1838 ὁ ἐπίτικος Μαυροβούνιον συνιστολόγνος συνθήκην εἰρήνης γέτε τοῦ Βεζίρου τῆς "Εργαστίντες" ὡς προεπομένη δρωις ἢ Οθωμανικὴ πόλη οὐδέποτε ἢ εγώμητε τὴν ἀνεξάρτησίαν ταύτην.

Οὗτοις εἶχον τὰ πράγματα διὰ τῷ 1851 ἀπέθινεν ὁ ἐπίσκοπος Πέτρος Πέτροβίτζ, ἀνεψιός καὶ ἀπὸ τοῦ 1830 διάδοχος τοῦ Πέτρου ἔκεινου, τοῦ κατατροπώσαντος τὸν Μαχμούτ πασᾶν τῆς Σκόδρας. Οἱ ἐταιρεῖς τοῦ Πέτρου εἶναι καὶ ὁ πρώτος ἐπίσκοπος ὁ ἐν Πετρουπόλει, τῇ 6 Αὐγούστου 1833, γειροτονηθεῖς διότι ἀπαντεῖς οἱ προκάτοχοί του ἔχειροτονοῦντο εἰς Ἰπέκην ἢ εἰς Οὔγγαριαν. Οἱ ἀνεψιός καὶ διάδοχος του Δανιὴλ Πέτροβίτζ εἶχεν τὴν ἀναγωρήσει διὰ τὴν Πετρούπολιν, ἵνα λάβῃ αὐτοῦ τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξιωμα, διὰ αἵρυντος, καὶ μὲν ὅδὸν ἔτι ἓν, εντρύγησεν ἀπὸ Βένης τὴν κατὰ Μάρτιον τοῦ παρελθόντος ἑτους συγκρότησιν κοινῆς ἐν Σετινίᾳ συνόδου, τῆτοι ποσελρευσαίη ὑπὸ τοῦ θεοῦ του Γεωργίου Πέτροβίτζ ἐψήφισε τὸν χωρισμὸν τῆς κοσμικῆς ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας, ἀπερήματο τὸ Μαυροβούνιον κακτὸς κυριακὸν ὑπὸ τὴν κληρονομικὴν κυριεύνησιν ἐγένετο ἡγεμόνος, καὶ ἀνηγόρευσεν ἡγεμόνα τὸν εἰρημένον Δανιὴλ. Η Ρωσικὴ κυριεύνης ἀνεγνώρισεν, ὡς βενιαΐδη, τὴν πρᾶξιν ταύτην καὶ αἱ αὐστριακαὶ ἀρχαὶ τῶν μεθερίων διεπάγθησαν νὰ μεταχειρίζονται εἰς δῆλα τὰ πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἔκεινον ἔγγραφα τὸν τίτλον τοῦ ὑψηλοτάτου, ἀι καὶ ἐπίσημος εἰεῖται ἀναγνώρισες αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Λύστριακῆς κυριεύνητεως ὃσην

ἴγενετο. Τί θέλουν πράξεις αἱ ἄλλαι δυνάμεις, ἄδηλον. Εἶναι δὲ γνωστὸν, διὰ νέας ἐξέρραγησαν ἐγκροπαζίας μεταξὺ τῆς Οθωμανικῆς κυριεύνητεως καὶ τοῦ Μαυροβούνιου.

Ἐπροσπαθήσαμεν νὰ ἐκθέσωμεν τὰ πράγματα ὅσους ἐνδιγεῖται ἀκριβῶς. Ἀπὸ τῆς ἐκθέσεως ταύτης εἰδάγονται, νομίζομεν, τρία τινά·

"Ως πρὸς τοὺς Μαυροβούνιώτας, διὰ δυσκόλως δύνανται νὰ γρηγορεύσωσιν ὡς κέντρον σπουδαίου τινὸς κινήματος, διότις οὔτε πόρους ἔχουσιν, οὔτε στοιχεία ἀπογράφντα πρὸς συγκρότησιν εὐσυγήνους κυριεύνητεως εἶναι δὲ καὶ περιτελμένοι, τούτος θαρρήσαν, ἀπονοτολῶν καὶ απὸ μεταμόρφωσις, ὑπὸ φυλῶν τὰ πλεύτον δυσμενῶς διακειμένων. Επὶ τῆς μεγάλης Σερβίκης ἐπαναστάσεως, δῆτα τὰ Σερβίκα παρατείναται, ὑπὸ τοῦ Μαυρογεωγηνοῦ, ἀπολύτου τοῦ Νοβίζεζάρ, καὶ ἐπειρπον τὰς ἐπιποτήσια πλακάς των μέγει τῶν ὑπερπειμάνων τὴν κυλάδι ἔκεινη ὀροπεδίου, οἱ Μαυροβούνιώται ἀνεγκατίσθησαν ὑπὸ τῶν Βοσνίων ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνερθωσι μετα τῶν τοσοῦτον πλησιασάντων ὄμοδόζων ἔκεινων μαγητῶν.

"Ως πρὸς τὴν Οθωμανικὴν κυριεύνησιν, διὰ εἶναι δῆλος μάταιον νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν πραγματίωσιν τῆς κυριαρχίας την, ἐνῷ μικρὸς καὶ ἐπανειλημμένη πιστος πιεστεῖται, διότι, τὸ Μαυροβούνιον, καὶ μὲν κατατροπώθη, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καταληφθῇ μονίμως ὑπὸ τῶν Οθωμανικῶν στρατευμάτων. Μετρεῖ τὸ φρονιμώτερον εἶται νὰ συμβιβασθῇ εἰρηνικῶς ἢ διένεξις αὕτη, καλά, ὡς λέγεται, συνεδούλευσε καὶ ἡ Ρωσικὴ κυριεύνησις.

"Ως πρὸς τὸν ἐσχάτων γενόμενον χωρισμὸν τῶν ἑπτασιδών, διότι τὸν χωρισμὸν τοῦτον φαίνεται διενεργήσασι κυρίως ἡ Λύστρια, ἐπὶ τὴν ἐλπίδη τοῦ διὰ θέλει Ιαγύδη διὰ τοῦ κοπικαῦ Ήγεμόνος πλειστερον διὰ τοῦ πνευματικοῦ. Η Ρωσία ἀπλῶς συνήνεσεν εἰς τοῦτο, ἀφοῦ προηγουμένως εἰσῆχθη τὸ θύος τοῦ νὰ χειροτονήται ἡ Επίσκοπος ἐν Πετρουπόλει.

***

= = = = =

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Εἰς τὴν περὶ Μασαϊκοῦ Ἐλληνισμοῦ
ΒΙΒΛΟΝ

ΤΟΥ Κ. Σ. Ι. ΖΑΜΠΕΑΙΟΥ
ΛΕΥΚΑΔΙΟΥ.

— o —

- Μοῖσα πυρόγλωττος Τυρτείω, Λύραν "Αρειον
- τὰν Φερβάριων κρούσσαια, θαρράρια ἀπὸ γυρθὸς
- σώσσι Ματίρα φίλαν· ἀ δὲ νῦν θύλιδρομος
- Πλάτωνος, πολυίστορος ἢ δὲ τιθυνά φίλα
- Ζαχκελίοι, ίρω ἀπὸ Λευκάτα ὄρμομένοι,
- ΔΑΜΟΤΙΚΑ φαλμωδοῖς ΑΣΜΑΤΑ, τὰν ποτ "Ολυμπον
- Ματίρας ἐνδέξια θύραι ἀνάδασιν ἀγίαν.

I. N. ΣΤΑΜΑΤΕΛΟΣ
Λευκάδιος.

— ο —